

krajev, kjer se šele dviga gospodarsko blagostanje, nosi v kraje, kjer v veliki meri cveteta industrija in promet. Na srcu pa nam je tudi, da učimo narod, česa mu treba za povzdigo materialnega blagostanja, in uvidevamo, da to moremo le, ako smo v njegovi sredi ali vsaj v njegovi bližini.

9. Ni to želja samo nas vseučiliščnikov, zastopnikov treh jugoslovanskih avstrijskih narodnostij, ampak mi izražamo s tem željo ljudstva samega, ki želi, da se njegova mladina izobrazuje na svojih tleh, v neposredni dotiki z njim samim, ki želi, da tudi ono uživa vsaj nekaj po državnem zakoniku mu zajamčene enakopravnosti in zahteva zato popolnoma konsekventno svojih šol.

10. Nas je naposled zadostno število dijakov jugoslovanskih iz tostranske državne polovice, ki bi lahko vzdrževali takšno univerzo, in prepričani smo, da se z ustanovitvijo univerze v Ljubljani število dijaštva še vsaj podvoji.

Da se tej upravičeni zahtevi jugoslovanskih narodov kolikor možno hitro ugotovi, pričakujemo od visoke vlade, da podpira ustanovitev univerze po primeru dežele kranjske in občine ljubljanske, ki prispevata od leta 1898. za ustanovitev univerze z letnimi 100.000 oziroma 20 000 K.

Protest zoper spomenico italijanskih visokošolcev se glasi:

Italijanski visokošolci dunajske univerze so izročili dne 31. oktobra 1901. Njega magnificenci rektorju spomenico, kjer utemeljujejo potrebo italijanske univerze v Trstu s tem, da imenujejo primorske avstrijske provincije italijanske.

Ker ta trditev ne odgovarja resnici, smatramo slovenski, hrvaški in srbski visokošolci, čijih narod naseljuje ogromno večino imenovanih provincij, za svojo narodno dolžnost, da proti takim javnim trditvam javno in slovesno protestiramo, pozivljajoč našo delegacijo in pred vsem interesirane občine, da odločno protestirajo na pristojnih mestih, ako bi hotela vlada na podlagi takih, resničnim razmeram ne odgovarjajočih izjav delati priprave za ustanovitev italijanske univerze v Trstu.

Italijani žive v Avstriji kompaktno kot deželno prebivalstvo samo v pokneženi grofiji Gradiški in v južni Tirolski, kjer bi edino mogla biti umestna italijanska univerza. V Primorski (Istra, Trst, Goriško in Gradiška) štejejo Slovani po ljudskem štetju z dne 31. decembra l. 1890 *) po (občevalnem jeziku!) 348.280 duš, Italijani 294.580 duš, v Dalmaciji po istem ljudskem štetju Slovani 501.307 duš, Italijani pa 16.000 duš; torej skupno štejejo Slovani v teh provincijah 849.586 duš, Italijani 310.580 duš.

Italijanska univerza v prevesno slovanskih provincijah bi bila torej za Slovane provokacija, ki bi vzbudila v prebivalstvu najvišji in upravičeni odpor.

Na Dunaju, 8. novembra.

*) To je naravno ljudsko štetje, katero je vodila Italijanom prijazna vlada. Rezultati ljudskega štetja z dne 31. decembra 1900 nam v naglici niso bili pristopni.

Jugoslovanski visokošolci so torej govorili. Naj bi njih glas odmeval po celi slovenski, hrvaški in srbski domovini in naj bi se vsi poklicani krogi z združenimi močmi zavzeli za uresničenje naše zahteve, glede katere smo Slovenci, Srbi in Hrvatje vsi složni in jedini.

V Gradcu se je zbralo v največji vseučiliščni dvorani nad 200 jugoslovanskih dijakov vseh strank in struj, da zahtevajo ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani. Govorili so: sklicatelj, predsednik „Triglava“, iur. Vidovič, iur. Polec, iur. Vek. Kukovec in več drugih slovanskih, hrvaških in srbskih akademikov. Na predlog iur. Polca so sklenili soglasno in z velikim navdušenjem, da se brzojavno zahvalijo gg. županu Hribarju, dr. Majaronu in poslancu Povšetu za njih prizadevanja v stvari ustanovitve slovenske univerze, prosé jih za nadaljnjo delovanje. Dalje, da se brzojavno naprosijo vsi trije jugoslovanski klubi, kakor tudi občinski svet ljubljanski, naj z vso vneto povspešuje vseučiliško vprašanje. Istotaka prošnja se je sklenila odposlati tudi deželnemu zboru kranjskemu, vsem državnoborskim slovanskim klubom ter ministru Rezeku. Slovensko časopisje pa naj pozivlja vse slovenske avtonomne zastope in druge korporacije in društva, da sklenejo takoj peticijo na državni zbor v tem smislu. — Rektor je obljubil, da vsprejeto resolucijo sporoči ministrstvu.

Tudi v Pragi so zborovali dijaki, in sicer na češki politehniki. Rektor se je zavzemal za slovensko vseučilišče v Ljubljani ter za češko v Olomucu ali Brnu. Sprejeli so resolucijo, s katero pozivljajo slovanske klube na delo za ti dve vseučilišči ter reformacijo srednjih šol. — V Ljubljani je imel mestni zastop v nedeljo izredno sejo, v kateri se je župan Hribar toplo zavzel za slovensko vseučilišče v Ljubljani. Mestni zastop stori vse potrebne korake za uresničenje tega vprašanja.

V torek so vsi trije jugoslovanski klubi predložili poslanski zbornici nujni predlog, naj ustanovi v Ljubljani vseučilišče za južne Slované.

Politični pregled.

Državni zdor. — Sedaj, ko je končano prvo branje proračuna in je le-ta odkazan proračunskemu odseku, se bavi zbornica zopet z raznimi nujnimi predlogi. Najprej je rešila celo vrsto nujnih predlogov zastran podpore po elementarnih nezgodah prizadetim okrajem, potem pa je prišel na vrsto predlog Malorusa Romančuka, naj se izvoli posebna komisija, ki preišče dogodbe pri letošnjih galiških deželnoborskih volitvah. Ta razprava je bila sila živahna, ker so razni govorniki nastopili s takimi tožbami in dolžitvami, da je svet kar strmél. Razprava se je v četrtek dognala. Slovenski, hrvaški in srbski poslanci so v torkovi seji poslanske zbornice podali nujni predlog zastran ustanovitve jugoslovanskega vseučilišča v Ljubljani. Naše vseučiliško vprašanje je sploh postalo jako tehtno in resno, in je to vzpodbudilo Maloruse, da tudi oni zahtevajo ustanovitev svojega maloruskega vseučilišča v Lvovu. Tekom prihodnjih dni se bo državni zbor pečal z nujnimi predlogi zastran kongregacij, kar bo zopet obudilo velike viharje.

Nemci in vlada. — Proračan je sedaj v proračunskem odseku na razpravi in v kratkem pride na vrsto tudi postavka „dispozicijski fond“. Dovolitev te postavke se smatra vedno kot izraz zaupanja ministrstvu. Vsled tega bodo tudi slovanske stranke, izvzemši Poljake, glasovale proti dispozicijskemu fondu. Nemške stranke je ta točka spravila v veliko zadrego. Körberjevo ministrstvo je nemško, je strankarsko ministrstvo, naj tudi še tako povdarja svojo neutralnost. Nemci pa se boje pokazati javno, da so vladna stranka, boje se, izreči Körberjevemu ministrstvu zaupnico — na drugi strani pa bi radi ministrstvo obvarovali poraza, čigar posledice nihče ne more uganiti. Kako se končno izližejo iz tega dilema, se še ne ve. Vlada bi rada, naj Nemci glasujejo za to postavko, Nemci pa bi radi, naj vlada izjavi, da dovolitve te postavke ne smatra kot izraza zaupanja in naj jim tako omogoči glasovati proti postavki.

Avtonomni carinski tarif. — Ministrski predsednik Szell je te dni prišel iz Budimpešte na Dunaj dogovarjat se glede skupnega avtonomnega carinskega tarifa. To se pravi: prišel je na Dunaj pritiskati, da bi se naša državna polovica podvrgla ogrskim interesom.

Hrvatska. — Pri deželnozborskih volitvah je zmagala vladna stranka. Opozicijske narodne stranke so bile tako-rekoč decimirane.

Francija. — Francoskoturški razpor je sedaj definitivno poravnal. Zunanji minister Delcasse je v seji francoskega ministrskega sveta oficijelno naznanil, da je sultan vsprejel vse zahteve francoske vlade ter zakonito priznal vse francoske zavode in da se je zopet obnovila diplomatska zveza mej Francijo in Turčijo. Poslanik Constans je že odpotoval na svoje mesto in prevzame v kratkem svojo službo. Francosko brodovje je že 11. t. m. ostavilo Mytilene; en del je odplul proti Syri, drugi pa proti Smyrni. V zadnji seji francoske poslanske zbornice, ko je bil na dnevnem redu neki načrt, tiče se trgovinske mornarice, je stavil poslanec de Mahy preminjivalni predlog, ki meri na to, da se odpravijo premije vseh vrst za v inozemlju zgrajene ladije in da se sploh odpravijo vse ugodnosti v tem oziru. Proti temu predlogu se je oglasil trgovinski minister Millerand, toda zastopnik socijalne demokracije pri večini ni našel poslušnih ušes in predlog je bil sprejet z 256 proti 235 glasovom. Ali bo minister iz te nezaupnice izvajal kake posledice?

Danska. — Iz Washingtona je došlo poročilo, da so severoameriške zvezne države kupile od Danske tri otoke v Zahodni Indiji in dale za to štiri milijone dolarjev. Prebivalci otokov: St. Croix, St. Thomas in St. John, ki štejejo blizu 14 600 duš, postanejo s tem kupom ameriški državljani. V pokritje upravnih stroškov bodo uvedli Američani 5 do 6 % carino. Imenovani otoki spadajo v skupino takozvanih Virginotokov in so v bližini nekdanjega španskega otoka Portoriko. Največji je St. Croix, ki meri 190 kvadr. kilom., torej več kot oba ostala, in šteje 9532 prebivalcev.

Vojna v južni Afriki. — Angleški list „Daily Mail“, ki je tekom sedanje vojske igral primeroma še najbolj nepristransko vlogo, priobčuje, kakor pravi, iz avtentiškega in predsedniku Krügerju zelo blizu stoječega vira zanimivo vest, da se predsednik Krüger resno peča z mislijo, kako bi se čim preje sklenil za Bure vsprejemljiv mir. Krüger je baje izjavil, da se je voljan pogajati o tem s kakim poštenomiselnim zastopnikom Anglije in sicer na podlagi naslednjih načel: popolna amnestija za vstaše v kapski koloniji; takojšnja oprostitev vseh burskih ujetnikov, ki se nahajajo izvan burskega ozemlja in v angleških taborih na burskih tleh, Anglija mora dalje umakniti vse svoje čete iz burskih republik, na novo zgraditi poškodovane burske objekte ali pa izplačati primerno odškodnino za vso materialno škodo; konečno se mora skleniti mirovna pogodba, ki naj jo podpišeta tudi Francija in

ki naj zagotavlja Burom neposredno avtonomijo in vse pravice samouprave pod zastavo Afrikandov, nasprotno pa prepuste Buri Angležem Witwaatersrand in velika zlata polja kot vojno odškodnino. — Tak bi bil torej po tem poročilu Krügerjev mirovni predlog, kateremu bi morali pritrditi Angleži, če mislijo na količkaj pošteni mir. Neumljivo je le, kaj bi bilo dovedlo Krügerja, da odstopa Angležem velike zlate rudokope.

Borze in borzni posli.

Spisal Albert Žnideršič.

(Dalje).

Borzni posli z blagom.

Gospodarska stran trgovine zahteva, da se blago pravično razdeli med konsumente; v tem obstoji tudi riziko za trgovca, ker on mora pripeljati blago vedno na ono mesto, kjer ga potrebujejo, in v onem času, kadar ga potrebujejo. Stari trgovci so radi tega skrbeli, da jim bodo magacini vedno polni blaga; kjer pa to ni bilo mogoče, so poskrbele to državne oblasti, osnivaje državne in mestne magacine, katere so polnili z blagom. Med tem je zahteval ta način velike glavnice in uničen je bil v formi zgubljenih obresti eventuelni dobiček posameznega trgovca, — našli so boljšo metodo, kako bi polnili magacine z blagom. Začeli so skrbeti za blago na ta način, da so več mesecev pred faktično potrebo sklenili posel za blago, katero ni bilo ne zrelo, ne končano. Na podlagi tega delimo trgovske posle z blagom v več vrst. Odnosno likvidacije posla razlikujemo:

1. Posli s pripravljenim blagom, (Geschäfte in prompter Waare), — kjer se kupnoprodajni predmet mora izročiti kupcu prihodnji dan po sklenjeni trgovini.

2. Posli z blagom, katero je odposlano, (Geschäfte in rollender oder Schwimmender Waare). Prodajalec mora v času sklepanja kupčije imeti v roki pismeni dokaz, tovrni iist, ali konesman (connaissance), da je blago v resnici odposlano.

3. Posli z blagom, katero se ima nakladati v določenem času. (Geschäfte auf Verladen in einer bestimmten Zeit).

Omenjene tri vrste poslov sklepajo se vedno na temelju predloženih vzorcev.

4. Posli dobavni (Lieferungsgeschäfte) z blagom, katero prodajalec v času sklepanja kupčije v resnici nema v zalogi, marveč ga misli še le dobiti do časa, ko bi ga kupec rabil.

5. Ročni posli (Termingeschäfte), kateri prav za prav niso drugo, kakor dobavni posli. Pri ročni kupčiji opredeljuje borzni statut vrsto in kupno prodajno količino blaga. Zahteva se, da „vrsta blaga odgovarja točno borzni usanci“, da je najmanjša prodajna količina „kup“ od 1000, 500 ali 100 q in da se samo višekratnik takšnega kupa sme staviti v promet.